

Chloé Meulewaeter¹

Universidad Internacional de Valencia eta Centre Delàs d'Estudis per la Pau zentroko ikertzailea

Sarrera

Gastu militar globala maila historikora iritsi da azken urteotan, eta horrek segurtasunean eta bakean duen eraginari buruzko eztabaida sortu da. 2023an, munduko gastu militarra 2,44 bilioi dolarretik gorakoa izan zen bederatzigarren urtez jarraian (SIPRI, 2024). Aurrekontu altu horiek defendatzen dituztenek argudiatzen dute funtsezkoak direla mehatxuak kentzeko eta egonkortasun nazionala eta nazioartekoa bermatzeko. Hala ere, Segurtasuneko Azterlan Kritikoen ikuspegitik, paradigma militarizatu hori problematikoa da, baita kaltegarria ere.

Artikulu honetan zehar, gastu militarrek segurtasun globalean dituen ondorioak esploratuko ditugu, militarizazioak nazioarteko egonkortasunean eta gatazka armatuen probabilitatean nola eragin dezakeen aztertuz. Disuasio militarra defendatzen duten teoriak berrikusiko ditugu, baita defentsarako gastuak ezegonkortasuna eta estatuen arteko tentsioak areagotu ditzakeela argudiatzen dutenak ere. Literatura berrikusita eta berriki egindako azterketa enpirikoen bidez, militarizazioak nazioarteko segurtasunean duen eragina aztertuko dugu, arreta berezia jarritz ziklo ekonomiko militarrean eta gatazkak betikotzeko duen eginkizunean.

Segurtasunaren paradigma hegemonikoa eta haren mugak

Nazioarteko politikan nagusi den paradigmatik estatuko eta armadako terminoetan ulertzen du segurtasuna. Errealismo politikoaren ikuspegitik, disuasioaren teoriak dio gaitasun militar indartsu

[...] disuasioaren logikak militarizazio-ziklo bat legitimatzen du, non estatu baten defentsarako urteko aurrekontuak arma-industria sostengatzen duen, armen metaketa eta transferentzia sustatzen duen eta, azken batean, gatazketan indarraren erabilera errazten duen. Epe luzera, prozesu horrek, ziklo ekonomiko militarra izenez ezagutzen denak (Calvo, 2015), gerra kulturalki normalizatzeko joera du, eta, horrela, murriztu egiten da indarkeria tresna politiko edo estrategiko gisa erabiltzeko atalasea.

batek gatazkak prebenitu ditzakeela, aurkarientzako balizko eraso baten kostua handitzean. Esparru horretan, gastu militar altu batek determinazio-seinale gisa funtzionatzen du, eta beste estatu batzuei indarkeriara jotzeko asmoa kentzen die. Horrela, errealismo politikotik, Estatua da segurtasunaren eragile nagusia, eta botere militarren metaketa da mehatxuak saihesteko estrategiarik onena (Dunne eta Tian, 2013).

Hala ere, literatura kritikoak zalantzan jartzen ditu armamentuaren disuasio-ondorioak; izan ere, armamentu-karrerak eta segurtasun-dilemak elikatzeko arriskua dakarte maiz. Hain zuzen, disuasioaren logikak militarizazio-ziklo bat legitimatzen du, non estatu baten defentsarako urteko aurrekontuak arma-industria sostengatzen duen, armen metaketa eta transferentzia sustatzen duen eta, azken batean, gatazketan indarraren erabilera errazten duen. Epe luzera, prozesu horrek, ziklo ekonomiko militarra izenez ezagutzen denak (Calvo, 2015), gerra kulturalki normalizatzeko joera du, eta, horrela, murriztu egiten da indarkeria tresna politiko edo estrategiko gisa erabiltzeko atalasea.

1. Bakearen Kulturaren ildoan doktorea UGRren Gizarte Zientzietako Doktoretza programan, Bake, Gatazka eta Garapen Ikasketetan masterra (UJI), gizarte-zientzietako ikerketa-tekniketan espezializatua (UCL, Belgika).

Gainera, dinamika bat sortzen da, eta estatu bakoitzak mehatxutza hartzen du bere bizilagunen arma-metaketa, eta horrek bere gastu militarra handitzera eramaten du. Horren ondorioz, arma-eskalada bat sortzen da, baina ez da hobekuntza proportzionalik sortzen segurtasun globalean. Dunne eta Smithi (2007) jarraiki, dinamika hori jokoen teoriaren bidez azal daiteke, bereziki presoaren dilemaren bidez. Eredu horrek erakusten du bi eragile arrazionalak banaka erabaki onuragarriak baina kolektiboki kaltegarriak hauta ditzaketela, eta emaitzak suboptimoak izan daitezkeela guztientzat. Nazioarteko politikari aplikatuta, esan nahi du erabaki arrazionalak, ikuspegi indibidual batetik

(gaitasun militarrek, defentsa-aurrekontua eta armamentua handitzea), segurtasun-gabezia handiagoko egoera orokorrera eta baliabideak eraginkortasunik gabe esleitzera daramatela (Perlo-Freeman, 2020).

Esparru horretan sortzen da segurtasun-dilemaren dinamika, militarizazioari buruzko literatura kritikoaren funtsezko kontzeptua. Dilema horren ezaugarria paradoxa bat da: estatu baten gaitasun militarra handitzea, defentsibo gisa justifikatzen bada ere, sarritan beste estatu batzuek erasotzeko mehatxu gisa interpretatzen dute. Horren ondorioz, inguruko herrialdeek ere beren armamentu eta gaitasun militarrek areagotuz erantzuten dute, elkarren arteko segurtasun-gabeziaren eta etengabeko mesfidantzaren espiral bati hasiera emanez (Peoples eta Vaughan-Williams, 2021). Egonkortasuna eman beharrean, armamentu-karrera horrek tentsioa elikatzen du, gatazkak izateko probabilitatea handitzen du eta segurtasun-falta globalaren pertzepzio orokortua areagotzen du.

Nazioarteko harremanei buruzko zenbait ikerketa klasikok, Jervisek (1978) egindakoak adibidez, azpimarratzen dute segurtasun-dilema funtsezko kausa dela estatuen arteko gatazka askoren atzean. Mehatxuen pertzepzioaren, horri erantzunez armamentua metatzearen eta herrialdeen arteko mesfidantzaren

[...] estatu baten gaitasun militarra handitzea, defentsibo gisa justifikatzen bada ere, sarritan beste estatu batzuek erasotzeko mehatxu gisa interpretatzen dute. Horren ondorioz, inguruko herrialdeek ere beren armamentu eta gaitasun militarrek areagotuz erantzuten dute, elkarren arteko segurtasun-gabeziaren eta etengabeko mesfidantzaren espiral bati hasiera emanez (Peoples eta Vaughan-Williams, 2021). Egonkortasuna eman beharrean, armamentu-karrera horrek tentsioa elikatzen du, gatazkak izateko probabilitatea handitzen du eta segurtasun-falta globalaren pertzepzio orokortua areagotzen du.

arteko elkarrekin baldintza egokiak sortzen ditu estatu batek hartutako edozein segurtasun-neurri beste batzuek eraso potentzial gisa ikus dezaten.

Ondorioz, gastu militarrek segurtasun globalean duen benetako eraginari buruzko eztabaida teoriko zabala dago. Argudio errealistaren aurrean, zeinak militarizazioa faktore egonkortzaile gisa ikusten duen, ziklo ekonomiko militarren ikuspegitik azpimarratzen du armamentuan etengabe inbertitzeak tentsioak areagotzen dituela eta gatazka armatuen sorrera errazten duela. Ikerketa ugari babesten dute azken interpretazio hori: gastu militar handiak dituzten

herrialdeek gatazketan sarriago parte hartzeko joera dute, indarra proiektatzeko gaitasun handiagoa dutelako, eta horrek erraztu egiten du nazioarteko eztabaidetan irtenbide militarretara jotzeko erabakia hartzea (Pozo, 2021; Meulewaeter, 2022).

Era berean, arma-lasterketei buruzko hainbat ikerketa kuantitatibok baieztatu dutenez, armamentu-gehikuntza guztiek ez dute zuzenean gerretara eramaten, baina lehia-hedapenak nabarmen handitzen dute gatazka-probabilitatea (Sample, 1998; Rider *et al.*, 2011). Richardsonen lan aitzindarietatik (1960) ikerketa berriagoetara, hala nola Senese eta Vásquezenak (2008), agerian geratzen da militarizazioa areagotzea dela gatazka armatuen eragile nagusietako bat.

Azken batean, gatazka militarizatuak areagotu egiten dira militarizazio handiko testuinguruetan, segurtasun-dilemak eragindako presioen ondorioz. Botere militarra handitzen den heinean, mehatxuaren pertzepzioa handitzen da, eta elkarrekiko mesfidantzak areagotu egiten du konfrontazio-arriskua. Testuinguru horretan, gastu militarrek mehatxuaren pertzepzio psikologiko eta materialetan eragiteaz gain, eskura dauden aukera diplomatikoak mugatzen ditu, eta indarra tresna politiko gisa erabiltzeko probabilitatea handitzen du.

[...] du gastu militarra handitzeak gatazka armatuak izateko edo eztabaidetan parte hartzeko probabilitatea handitzen duela. Defentsarako gastu handiak, bereziki estatu aurkariak gauza bera egiten dutenean, arma-lasterketak eta mehatxuen pertzepzio okerrak sustatzen ditu, eta faktore horiek areagotu egiten dute gerra-borrokak izateko arriskua.

Ondorioa

Munduko gastu militarrek zifra errekorrak lortu ahala, gora egin dute gatazken aro berri baten arriskuari buruzko kezkek. Uppsalako Unibertsitateak 2023rako dituen gatazkei buruzko datuek 59 estatuko gatazka armatu aktibo (UCDP, 2024) ematen dituzte, Terrorearen aurkako Gerra hasi zenetik gastu militar globalak izan duen gorakadarekin bat eginez, eta Ukrainako gerra hasi zenetik areagotuta. Korrelazioak kausalitatea esan nahi ez duen arren, joera hori koherentea da literaturaren ohararazpenekin: oso militarizatua dagoen munduan gatazkek garatzeko eremu emankorra aurkitzen dute.

Laburbilduz, berriki egindako azterlanen balantzeak iradokitzen du gastu militarra handitzeak gatazka armatuak izateko edo eztabaidetan parte hartzeko probabilitatea handitzen duela. Defentsarako gastu handiak, bereziki estatu aurkariak gauza bera egiten dutenean, arma-lasterketak eta mehatxuen pertzepzio okerrak sustatzen ditu, eta faktore horiek areagotu egiten dute gerra-borrokak izateko arriskua. Gainera, ziklo ekonomiko militarrek dinamika horiek indartzen ditu, arma-industriari eusten baitio eta armamentu-metaketa sustatzen baitu, indarra erabiltzeko atalasea murriztuz. Horrek ez du esan nahi gerra saihestezina denik, baina literaturak ohararazten du estatuek ezin dutela onartu gastu militarra handitzea segurtasun-bermea denik; aitzitik, etorkizunean gatazketan parte hartzeko inbertitzen egon daitezke. Joera horiek kontuan hartuta, funtsezkoa da segurtasunaz bestelako ikuspegiak aztertzea, hala nola prebentzioko diplomazia, nazioarteko lankidetzak eta konfrontazio armatu berriak izateko probabilitatea murriztuko duten leuntze militarreko estrategiak. ■

Bibliografia

- Calvo, J. (2015), «El ciclo económico militar», in Calvo, J., eta Pozo, A. (arg.), *Diccionario de la guerra, la paz y el desarme*. Barcelona: Icaria.
- Diehl, P. F., eta Crescenzi, M. (1998), «Reconfiguring the arms race-war debate», *Journal of Peace Research*, 35(1): 111-118.
- Dunne, J. P., eta Smith, R. P. (2007), «The Econometrics of Military Arms Races», in Sandler, T., eta Hartley, K. (arg.), *Handbook of Defense Economics: Defense in a Globalized World*, 913.-940. or.
- Dunne, J. P., eta Tian, N. (2013), «Military expenditure and economic growth: A survey», *The Economics of Peace and Security Journal*, 8(1), 5-11.
- Jervis, R. (1978), «Cooperation Under the Security Dilemma», *World Politics*, 30(2): 167-214.
- Meulewaeter, C. (2022), *Economía de la defensa y conflictos armados. ¿Cómo el gasto militar mundial lastra la paz y dificulta el desarrollo?* Doktorego-tesia. Granadako Unibertsitatea.
- Peoples, C., eta Vaughan-Williams, N. (2021), *Critical security studies: An introduction*. New York: Routledge.
- Perlo-Freeman, S. (2020), «How unconstrained military spending harms international Security», in *Rethinking unconstrained military spending*. New York: United Nations Publications.
- Pozo, A. (2021), «Military spending, foreign military operations and counter-terrorism», in J. Calvo (arg.), *Military Spending and Global Security: Humanitarian and Environmental Perspectives*, 41.-55. or. Abingdon: Routledge.
- Richardson, L. F. (1960), *Arms and Insecurity: A Mathematical Study of the Causes and Origins of War*. Pittsburgh: Homewood.
- Rider, T. J., Findley, M. G., eta Diehl, P. F. (2011), «Just part of the game? Arms races, rivalry, and war», *Journal of Peace Research*, 48(1): 85-100.
- Sample, S. (1998), «Military buildups, war onset, and Realpoliti k: a multivariate model», *Journal of Conflict Resolution*, 42(2): 146-175.
- Senese, P. D., eta Vásquez, J. A. (2008), *The Steps to War: An Empirical Study*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- SIPRI (Stockholm International Peace Research Institute) (2024). *SIPRI Yearbook 2024: Armaments, Disarmament and International Security*. Oxford University Press.
- Uppsala Conflict Data Program (UCDP) (2024), «Record number of armed conflicts in the world», *Press release*, Uppsala University, 3 June 2024.